

Uddannelse

2

Vurdering af samarbejdet om erhvervsuddannelserne	2
Parlamentet sætter skolen og sprogundervisning på dagsordenen	3
Sprogundervisning i Europa	6
TALIS-rapportens første del kommer til juni	7

UDDANNELSE

Vurdering af samarbejdet om erhvervsuddannelserne

Siden 2002 har EU-landene samarbejdet om at forbedre deres erhvervsuddannelser og gøre det lettere at anvende og bygge videre på en erhvervsuddannelse i andre EU-lande. Dette samarbejde kaldes Københavnerprocessen og redskaber som Europass og ECVET (ECTS-system for erhvervsuddannelserne) er resultater af samarbejdet. Redskaberne er skabt som et forsøg på at forbedre gennemsigtigheden og sammenligneligheden mellem erhvervsuddannelserne i de europæiske lande samtidig med, at mobiliteten øges.

Som en del af den løbende vurdering og evaluering af Københavnerprocessen samles de ansvarlige ministre fra EU-landene hvert andet år for at diskutere de fremtidige prioriter og strategier på erhvervsuddannelsesområdet. Dette munder ud i et 'communiqué', som er en hensigtserklæring for de kommende års samarbejde – siden 2002 er det ud over Københavnererklæringen blevet til Maastricht Kommunikéet (2004) og Helsinki Kommunikéet (2006). I slutningen af 2008 blev det nyeste Bordeaux Kommuniké vedtaget.

Udgangspunktet for Bordeaux Kommunikéet er, at EU står over for nogle store udfordringer, som uddannelsessystemet er nøglen til at løse. Den mest påtrængende udfordring er den økonomiske krise, hvor vurderingen er, at krisen gør det vigtigt og nødvendigt at investere i erhvervsuddannelserne for at opkvalificere folk, der ellers har risiko for at blive arbejdsløse. Herudover identificerer kommunikéet tre store udfordringer for erhvervsuddannelserne: I) Høj, vedvarende ungdomsarbejdsløshed; II) mange unge, som kun har en grundskoleuddannelse; III) mange voksne med et lavt kvalifikationsniveau.

For at kunne leve op til fremtidens udfordringer, pointerer kommunikéet, at der er behov for en fornyet strategisk vision for erhvervsuddannelsesområdet, især fordi erhvervsuddannelserne udpeges til nøglen til, at *alle* unge opnår adgang til livslang læring. En ny strategisk vision og tilhørende investeringer i erhvervsuddannelse vil derfor kunne fremme en række af EU's mål på uddannelsesområdet:

- *Social sammenhængskraft, lighed og aktivt medborgerskab:* Erhvervsuddannelserne spiller en særlig rolle for at integrere personer, der har forladt uddannelsessystemet tidligt og er socialt udsatte. Erhvervsuddannelser kan tilbyde skræddersyede uddannelsesmuligheder til udsatte grupper.
- *Konkurrencedygtighed og innovation:* Erhvervsuddannelser er én af nøglerne til, at arbejdskraften i EU i fremtiden har de kvalifikationer, der kræves på arbejdsmarkedet. De hidtidige prognoser om arbejdsmarkedets behov forudsiger en øget efterspørgsel efter arbejdskraft med et mellemhøjt eller højt kvalifikationsniveau. For at opfylde dette behov er erhvervsuddannelser af høj kvalitet centrale. Dette kræver bl.a., at sammenhængen/overgangen mellem erhvervsuddannelser og videregående uddannelser styrkes.
- *Livslang læring og mobilitet:* For at sikre livslang læring for alle, skal alle dele af uddannelsessystemet spille sammen – de almene uddannelser, erhvervsuddannelserne og videregående uddannelser. Desuden bør mobiliteten for både arbejdstagere, lærere og studerende på tværs af lande og uddannelsessystemer forbedres, hvilket bl.a. gøres ved at implementere EU's værktøjer, der skal sikre gennemsigtighed i systemerne.

På baggrund af fremtidens udfordringer og erhvervsuddannelsernes rolle opstiller Bordeaux-Kommunikeet fire prioritetsområder, som medlemslandene bør fokusere på i arbejdet med at modernisere erhvervsuddannelserne.

1. Implementering af værktøjer på erhvervsuddannelsesområdet på nationalt og europæisk niveau
Kommunikeet fremhæver de redskaber, der er blevet udformet siden Københavnprocessens start. Dette drejer sig om Europass, EQF/NQF (European/National Qualification Framework), ECVET (European Credit System for Vocational Education and Training), EQARF (European Quality Assurance Reference Framework) og de fælles europæiske principper for anerkendelse af ikke-formel og uformel læring. I kommunikeet udpeges fremtidens udfordring til at være implementeringen og anvendelsen af disse redskaber, så de i praksis får betydning for de europæiske borgere.

2. Forbedring af kvaliteten af erhvervsuddannelserne

Det er desuden kommunikeets opfattelse, at forhøjet 'attractiveness' og kvalitet i erhvervsuddannelserne vil forbedre mulighederne for livslang læring med det formål at give studerende de rette færdigheder og fremme lighed, konkurrencedygtighed og innovation. Dette kan bl.a. ske ved at forbedre erhvervsuddannelsesmulighederne for udsatte grupper, opfordre til partnerskaber mellem erhvervsskoler og erhvervslivet samt investering i (efter-)uddannelse af lærere.

3. Forbedring af sammenhængen mellem erhvervsuddannelserne og arbejdsmarkedet

Derudover bør politikker på erhvervsuddannelsesområdet ifølge kommunikeet være indrettet efter arbejdsmarkedets behov. Dette kan bl.a. sikres ved at udvikle mekanismer til at identificere arbejdskraftens manglende færdigheder og rette uddannelsessystemet ind efter økonomien og virksomhederne. Desuden bør voksenuddannelse fremmes for at give bedre karrieremuligheder for den enkelte og øget konkurrencedygtighed for virksomhederne.

4. Styrkelse af det europæiske samarbejde

Kommunikeet pointerer, at det er vigtigt at styrke erhvervsuddannelsernes rolle i EU's uddannelsessamarbejde og samtidig styrke forbindelserne mellem de forskellige dele af uddannelsessystemet. Det er ydermere vigtigt at forbedre den gensidige læring mellem landene og inddrage alle stakeholdere i arbejdet med at forbedre EU's erhvervsuddannelser.

I 2010 skal Københavnprocessen diskuteres i Brügge for at planlægge det videre samarbejde for erhvervsuddannelserne efter 2010.

9. marts/DGJ

Parlamentet sætter skolen og sprogundervisning på dagsordenen.

Udgangspunktet for det europæiske uddannelsessamarbejde er, at uddannelse er et nationalt kompetenceområde. Dette betyder dog langt fra, at EU-institutionerne ikke interesserer sig for uddannelsespolitik. Uddannelse er en afgørende faktor for, at EU-landene når deres økonomiske og sociale mål, hvorfor uddannelsessamarbejdet er en vigtig del af EU-samarbejdet. Europa-Parlamentet, hvis magt i forhold til uddannelsespolitikken er begrænset, beskæftiger sig også med uddannelse.

Nogle af de nyeste emner, som Parlamentet har valgt at tage op, er grundskolen, flersprogethed og uddannelse af indvandrerbørn. Parlamentets udvalg for kultur og uddannelse (CULT) arbejder derfor i disse måneder på tre betænkninger. De tre betænkninger er såkaldte initiativbetænkninger, hvori Parlamentet giver sin mening til kende over for Kommissionen og Ministerrådet. Initiativbe-

tænkninger er således udtryk for Parlamentets holdning inden for et bestemt område, og de er en opfordring til, at Kommissionen eller Rådet inddrager Parlamentets synspunkter, når der skal udarbejdes nye politiske initiativer. Parlamentets udvalg – i dette tilfælde CULT – udarbejder betænkningerne, mens de vedtages af hele Parlamentet på plenarmøderne.

Det europæiske samarbejde om grundskolen

I forlængelse af Kommissionens nyeste meddelelse om grundskoleområdet, ”*Forbedrede kompetencer i det 21. århundrede*”¹, arbejder CULT på en initiativbetænkning, der fokuserer på grundskolerne i EU. Initiativbetænkningen har titlen ”*Bedre skoler: en dagsorden for europæisk samarbejde*”² og følger op på mange af Kommissionens forslag fra ”*Forbedrede kompetencer i det 21. århundrede*”. EU-landene opfordres for det første til at udvikle rummelige skoler, hvor eleverne tilegner sig nøglekompetencer og har mulighed for at udvikle deres fulde potentiale. For det andet opfordres EU-landene til at skabe undervisningsmiljøer, som kan sikre elevernes musiske, sociale og demokratiske kompetencer. Derudover understreger betænkningen, at medlemslandene bør sikre, at skolerne i Europa ikke kun er til for at gøre unge mennesker beskæftigelsesegnede (’employable’), men har et langt bredere sigte – skolerne og ungdomsuddannelserne skal også være *alment dannende*.

Betænkning fremsætter ydermere en række anbefalinger inden for forskellige dele af grundskolesystemet:

- **Flersprogethed:** CULT er overbevist om, at børn skal lære fremmedsprog fra en tidlig alder. Parlamentarikerne er derfor tilfredse med, at Kommissionen har foreslået et nyt benchmark for fremmedsprogsundervisning efter 2010.
- **ECEC:** Inden for Early Childhood Education and Care anbefaler betænkningen flere investeringer for at sikre høj kvalitet og uddannet personale i institutionerne.
- **Mobilitet:** Betænkningen understreger, at det er vigtigt for lærere og elever at udnytte mulighederne for mobilitet gennem EU’s mobilitetsprogrammer og skolepartnerskaber.
- **Lærerne:** På linie med Kommissionen mener parlamentarikerne i CULT, at det er nødvendigt at forbedre læreruddannelsen i medlemslandene for at tiltrække de bedste studerende. Dette kan bl.a. gøres gennem mulighed for livslang professionel udvikling for lærerne og læreruddannelser af høj kvalitet. Samtidig bør lærernes lønninger og sociale anerkendelse forbedres.

Betænkningen om bedre skoler er vedtaget af CULT og af hele Parlamentet på et plenarmøde i Bruxelles. Dermed er betænkningen udtryk for hele Parlamentets holdning til det europæiske samarbejde på grundskoleområdet. Det er dog tvivlsomt, om betænkningen får nogen praktisk betydning, da nye initiativer inden for uddannelsessamarbejdet på EU-niveau som oftest kommer fra Kommissionen. Ikke desto mindre er der inspiration at hente i Parlamentets betænkning.

Sprog som en ressource for EU

Ud over initiativet på grundskoleområdet har CULT besluttet at kaste lys over EU’s mange sprog og deres betydning for det europæiske samarbejde. Kommissionen tog i 2008 fat på flersprogethed med en meddelelse³, som pointerede, at de europæiske borgeres sprogkompetencer

¹ Se evt. EUpDate nr. 2/2008, s. 2: http://www.dlint.org/Nyhedsbreve/arkiv/2008/EUpDate2_08.pdf.

² ”Om bedre skoler: en dagsorden for europæisk samarbejde”:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/763/763224/763224da.pdf.

³ KOM(2008) 566, kan findes på dansk via dette link:

http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/com18sept08/2008_0566_da.pdf.

er en stor ressource, som man i højere grad bør udnytte. CULT følger i sin betænkning⁴ op på Kommissionens forslag og giver udtryk for, hvad parlamentarikerne finder vigtigt i diskussionen om flersprogethed i EU.

Betænkningen pointerer fire områder. *For det første* fremhæver den de kulturelle aspekter af sprogkundskaber, som er en fordel for både den enkelte borger og for EU's fremtidige udvikling. Derfor understreger CULT vigtigheden af sprogindlæring på et tidligt stadie. Allerede før børnene kommer i skole, bør de ifølge betænkningen lære sprog. CULT undlader til gengæld at nævne, at sprogundervisning senere i uddannelsesforløbet også er vigtigt for, at eleverne opnår sprogkompetencer på et højt niveau.

For det andet gør betænkningen opmærksom på, at kendskab til modersmålet er en vigtig faktor for at få succes i uddannelsessystemet og for den videre udvikling af sprogkundskaber i andre sprog. Betænkningen understreger desuden, at det er afgørende for integrationen, at migranter lærer værtslandets sprog.

For det tredje er det CULT's opfattelse, at mobiliteten for lærere og elever bør forbedres, bl.a. for at styrke muligheden for, at alle opnår fremmedsprogkundskaber på et højt niveau. Det er især vigtigt for sprog lærere at udnytte mulighederne for mobilitet for at vedligeholde sprogkundskaberne.

For det fjerde foreslår CULT, at indsamling af data om sprogkundskaber hos EU-borgerne skal indeholde fire ting: Forståelse af skriftligt/talt sprog, samt skriftlig/mundtlig fremstilling.

Betænkningen er blevet behandlet i CULT og skal vedtages på et plenarmøde i løbet af foråret 2009. I forbindelse med behandlingen i CULT understregede flere parlamentarikere, at lærerne er det vigtigste element i sprogundervisningen, hvorfor EU bør sætte fokus på sprog lærerne.

Migrantbørn i de europæiske skoler

I sommeren 2008 udgav Kommissionen en såkaldt grøn bog om migranternes stilling i de europæiske uddannelsessystemer. Grøn bogen, som har titlen "*Migration og mobilitet*"⁵, lagde op til en diskussion af, hvad landene i EU kan gøre for bedre at integrere børn med indvandrerbaggrund i uddannelsessystemet. Dette emne har CULT taget op i betænkningen "*Uddannelse af indvandrerbørn*"⁶.

Betænkningen lægger ud med at konstatere, at migrantbørn klarer sig dårligere i Europas uddannelsessystemer end deres jævnaldrende. Bedre integration fordrer ifølge betænkningen, at uddannelse af høj kvalitet er tilgængeligt for alle, for at indvandrerbørn får de bedst mulige betingelser for at få en uddannelse. Derfor anbefaler CULT mere samarbejde på EU-niveau for at forbedre indvandrerbørns integration i uddannelsessystemet.

Med hensyn til sprogkundskaber insisterer betænkningen på, at indvandrere skal have mulighed for at lære både nationalsproget og modersmålet så tidligt som muligt, idet tidlig integration i uddannelsessystemet giver børnene de bedste muligheder for at opnå integration i samfundet og på ar-

⁴ "On Multilingualism: An asset for Europe and a shared commitment":
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-416.668+02+DOC+PDF+V0//EN&language=EN>.

⁵ Se evt. EUpDate nr. 2/2008, s. 4: http://www.dlint.org/Nyhedsbreve/arkiv/2008/EUpDate2_08.pdf.

⁶ "Om uddannelse af indvandrerbørn":
http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/765/765101/765101da.pdf.

bejdsmarkedet. I denne forbindelse er det vigtigt, at lærerne uddannes til at tage hånd om multikulturel uddannelse og diversitet i klasselokalet.

Betænkningen er endnu ikke vedtaget i Parlamentet, men CULT har behandlet den på udvalgsmøder. Under udvalgsmøderne har parlamentarikere fra både socialisterne og de konservative påpeget, at man er nødt til at tage initiativer i forhold til forældrene. Man bør især sætte ind over for mødrene, som i nogle lande er mere isolerede end børnene. Kommissionen har på CULT's udvalgsmøder understreget, at migranter ikke kun er *udfordringer* for EU-landene, men også *nye muligheder*, hvilket man i højere grad bør fokusere på.

12. marts/DGJ

Sprogundervisning i Europa

Sprogkompetencer er i stigende grad et fokusområde i det europæiske samarbejde, idet flersprogethed betragtes som en værdifuld kompetence for den enkelte borger og som en vigtig ressource for erhvervslivet i Europa. Kommissionen beskriver i sin meddelelse flersprogethed⁷ som en endnu uudnyttet ressource i de europæiske lande. I forlængelse heraf har EU's center for statistik inden for uddannelse, Eurydice, udgivet en rapport om sprogundervisning og sprogkunderskaber i en række europæiske lande. Rapporten "*Key Data on Teaching Languages at School in Europe*"⁸ er en del af arbejdet med at nå EU's Barcelonamål for sprog, som sigter efter, at alle elever i EU ud over modersmålet lærer to fremmedsprog på højt niveau.

Der indgår 31 lande i undersøgelsen – de 27 EU-lande plus Island, Norge, Liechtenstein og Tyrkiet, og rapporten belyser især, hvor meget undervisningstid der bruges på sprogundervisning, og hvilke sprog der tilbydes på skolerne. Derudfra forsøger rapporten at give et billede af sprogundervisningen på grundskoler og gymnasier/erhvervsuddannelser i de undersøgte lande.

Rapporten undersøger fire hovedområder:

- I. Sprogdiversitet i skoler (bl.a. personer med indvandrerbaggrund)
- II. Fremmedsprogs placering i læseplanerne
- III. Omfanget/antallet af sprog, der undervises i
- IV. Sproglæreres uddannelse og kvalifikationer

I. Sprogdiversitet i skoler: Rapporten konkluderer, at der er stor forskel på landene i forhold til hvor stor en andel af de 15-årige elever, der taler et andet sprog hjemme end undervisningssproget i skolen. I Danmark er det kun 4 %, mens gennemsnittet for EU-27 er 7 %. I stort set alle lande gives der dog sproglig undervisningsstøtte til elever med et andet modersmål end værtslandets. Dette gøres enten ved, at de pågældende elever modtager særlig sprogundervisning og er integreret i normale klasser eller ved, at eleverne i en begrænset periode er i særlige indslusningsklasser.

II. Fremmedsprogs placering i læseplanerne: I stort set alle europæiske lande er tendensen, at eleverne undervises i det første fremmedsprog tidligt i skoleforløbet. Her afsættes ofte ganske lidt tid til sprogundervisning i grundskolen, hvilket dog forbedres på de højere klassetrin. I de fleste tilfælde afsættes der under 10 % af den samlede undervisningstid til sprogundervisning i de små

⁷ KOM(2008) 566: "*Flersprogethed: et aktiv for Europa og en fælles forpligtelse*", kan findes på dansk via dette link: http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/com18sept08/2008_0566_da.pdf.

⁸ Eurydice: "*Key Data on Teaching Languages at School in Europe*". Kan findes på engelsk via dette link: http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/pdf/0_integral/095EN.pdf.

klasser. I den danske folkeskole afsættes 6,6 % af den samlede undervisningstid til sprogundervisning i indskolingen og mellemtrinnet, mens der i udskolingsklasserne afsættes 21,5% af timerne ifølge rapporten.

III. Omfanget/antallet af sprog, der undervises i: Eleverne i de europæiske lande lærer i overvejende grad de store sprog – dvs. engelsk, fransk, tysk, spansk og russisk. Disse sprog står for over 95 % af alle sprog, der læres i de undersøgte lande. Engelsk er klart det mest dominerende sprog, og tendensen er, at andelen af elever, der lærer engelsk på begynder- og mellemtrinnet, er stigende. Selv i tilfælde hvor engelsk ikke er obligatorisk, lærer langt størstedelen af eleverne engelsk. Tysk og fransk indtager en andenplads i forhold til hvor meget, der undervises i dem.

IV. Sproglæreres uddannelse og kvalifikationer: Ifølge rapporten er *tendensen* i de undersøgte lande, at sproglærere på de yngste trin i grundskolen som oftest er generalister, der ikke er uddannet specielt i sprogundervisning. På højere klassetrin ændres dette, så lærerne er uddannede sproglærere, der kun underviser i sprog, eller underviser i et sprog og et andet fag. Sproglæreres uddannelse er som regel fire eller fem år og er på niveau med en videregående uddannelse. Rapporten konstaterer, at kun få lande anbefaler, at sproglærere under deres uddannelse tager til udlandet for at lære sprog. Rapporten anfører, at dette kan være et problem i forhold til at skaffe kvalificerede sproglærere, hvilket Kommissionen har sat fokus på i den overfor nævnte meddelelse om flersprogethed.

Rapporten forsøger med disse hovedkonklusioner at sætte fokus på indsatsområderne for sprogundervisning i de europæiske lande. I en dansk sammenhæng må det konstateres, at kravene til især andet fremmedsprog er sænket gennem de senere år, således at mange forlader ungdomsuddannelserne med kun ét fremmedsprog i bagagen.

17. marts/DGJ

TALIS-rapportens første del kommer til juni

Lærere og læreruddannelsen er blevet et prioriteret indsatsområde i det internationale samarbejde på uddannelsesområdet, således også inden for OECD. På INES⁹ generalforsamlingen i 2000 udpegede man lærerområdet til et prioriteret fokusområde, hvilket har afstedkommet en række af programmer og initiativer på lærerområdet.

OECD nedsatte en arbejdsgruppe, som skulle udvikle en strategi for, hvordan man kunne forbedre de eksisterende indikatorer for lærere, undervisning og læring. Et af tiltagene var TALIS¹⁰. TALIS er på nuværende tidspunkt gennemført i 24 lande, med Danmark som et af disse lande.

Efter en prioritering af forskellige, diskuterede, hovedområderne valgte man at koncentrere undersøgelsen *om politik på skoleområdet i relation til effektivitetsparametre og lærernes professionelle udvikling*.

Formålet med TALIS er at levere en række indikatorer:

- Indikatorer som beskriver den effektive lærer
- Indikatorer som kan anvendes i politiske beslutninger
- Trend indikatorer (længdeundersøgelse af flere omgange)

⁹ "Programme for International Indicators for Education Systems" under OECD

¹⁰ http://www.oecd.org/document/0/0,3343,en_2649_39263231_38052160_1_1_1_1,00.html

Endvidere har TALIS til formål at kunne anvendes som et redskab for indsamling af data og som et redskab til at foretage politiske analyser og heraf følgende beslutninger.

OECD offentliggjorde i foråret 2005 det første udkast til lærerundersøgelsen. Herefter bad OECD de deltagende lande om at foretage en prioritering af de 15 indikatorer, som blev præsenteret i første oplæg til undersøgelsen. De prioriterede indikatorer i TALIS er

- Anerkendelse, feedback, belønning og evaluering af lærere
- Skoleledelse
- Undervisningsmetoder, værdier og holdninger
- Lærernes kompetencer/kvalitet (erfaringer, kvalifikationer, ansvar)

Efter en aftale med EU-Kommissionen, inddrages der endvidere i undersøgelsen data omkring:

- Lærernes tilfredshed med deres grunduddannelse
- Grunduddannelsens effektivitet
- Profil af lærernes uddannelse (indhold og niveau)
- Adgang til løbende professionel udvikling.

DLI forholder sig kritisk overfor flere af tiltagene i TALIS, men er især opmærksom på de problemer, som opstår, hvis man forsøger at opstille en standard for ”den gode lærer”.

DLI er også – i lighed med de europæiske lærerorganisationer - særdeles kritisk overfor, hvorvidt TALIS vil blive anvendt som grundlag for at indføre resultatløn inden for lærerprofessionen. Det endelige oplæg til undersøgelsen kan godt bekræfte denne bekymring, da resultatløn og andre økonomiske incitamentsstrukturer bliver nævnt som et redskab til at tiltrække og fastholde effektive lærere, og som samtidig vil bidrage til at øge lærerhvervets status.

Den første del af TALIS-rapporten vil blive offentliggjort den 16. juni 2009. I lighed med PISA-rapporten vil Undervisningsministeriet udsende en dansk rapport samtidig med at OECD udsender den internationale rapport. Det forventes, at OECD senere vil udsende flere delrapporter om emner af særlig interesse.

I slutningen af 2009 vil EU-Kommissionen udsende en delrapport om lærernes adgang til løbende professionel udvikling. Offentliggørelsen af denne rapport imødeses med stor forventning af de europæiske lærerorganisationer.

12. marts/SH

Redaktionen er afsluttet d. 20. april 2009.